

KORD PÄÄSTIS HORISONDI UNIVERSUM

Rein Veskimäe

Oli suvi 1997. Kõndisin nõutult mööda Pikka tänavat Paksu Margareeta poole. Taevas silerdas küll päike, kuid südant ei soojendanud ükski valguskiir. Võimust oli võtnud suur mure, sest Horisont jäi Ameerika astronautide kuulennu 25. aastapäevale pühendatud kalendri väljaandmisega kahjumisse. Ja seda minu süül, sest olin selle koostaja ja toimetajana teinud valearvestuse, ning seda oli vaja kuidagi korvata. Seda enam, et meil olid ajakirja enda väljaandmise-

ga kätte jõudnud näguripäevad: uppuja päästmine tõi aga selle (loe: Horisondi) hukkumise veel lähemale ...

Pärast Mustpeade Maja pöörasin paremale, alla Olevimäest, kus leidsin ühe ukse kõrvalt sildi – Eesti Kultuurifond. Seda olingi otsinud. Mind juhutati tegevdirektor Kalle Liivi juurde. Sõbralik mees kuulas mu jutu ära. Ja lisas lõpuks, et jõuga ta toetada ei saa, raha on juba ära jagatud. Kuid tema hea nõu oli paremgi veel. Plaani panna Eesti astronoomide abiga kokku Universumi-raamat pidas ta igatahes heaks mõtteks ja soovitas mul pöörduda Avatud Eesti Fondi poole.

Nii seadsingi sammud Estonia puisteele, nn Sorose fondi kontoris. Lahke perenaine Mall Hellam soovitas täita vajalikud paberid ja jääda ootele, millal nende kõrge komisjon suve lõpupoole kokku tuleb ja otsustab projektide rahastamise. Oma käikudest ei kõssanud ma toimetuses kellelegi. Vargsi pidasin nõu vaid Horisondi ammuse autori, oma õpingukaaslase ning hea semu Peep Kalviga, kas ta oleks valmis säärase raamatu tegemisel kaasa lööma. Peep oli nõus – seda aega oli ta ammu oodanud.

Me ei ehitanud oma plaani kaugeltki tühjale kohale. 1995. aastal ilmus Tõravere astronoomide abiga üks Hori-

sondi erinumbrist „Universum – miline sa oled?“. Selle tiraaž oli 7000 eksemplari tavalise 4000 asemel. Me andsime välja veel teisegi Universumi-sugemetega erinumbri „Päikesesüsteem“. Selleks ajaks oli ilmunud ajakirjas ka kirjutistesari „Tähed“. See kõik oligi nurgakiviks tulevasele raamatule. Suve lõpul saabus rõõmusõnum: Universumi-projektile on eraldatud 60 000 krooni. Tagantjärele vaadates oli see minu Horisondis töötamise 47 aasta jooksul üks suuremaid rõõmuhetki. Tundsin, et nüüd teeme küll ära!

Kuid palju oli vaja veel juurde kirjutada, et sisu raamatuks vormida, illustratsioone joonistada-joonestada ja fotosid otsida. Julgust selleks andis ka Eesti Kultuurkapitalilt saadud rahastust. Söitsin Tõravere vahet, pidasime aru paljude astronoomidega, kes hakkasid täiendama ajakirjas varem avaldatud lugusid, aga kirjutama ka päris uusi. Esmakordselt lõi nendes tegemistes kaasa äsja akadeemikuks valitud Ene Ergma. Kõige suuremaks innustajaks olid aga akadeemiku Jaan Einasto enda ja tema jüngrite kirjatükid ning toetus – tol korral oldi just oma ülemaailmse tunnustuse tipul.

Kasutan siinkohal võib-olla viimast võimalust tänada ka raamatu kujundajat Krista Saaret ja keeleteimetajat Tiiu Kukke, manalamehest Peep Kalvist rääkimata. Rügasime koos kolm kuud iga päev südaööni. „Universumit“ ilmus kaks trükki, kokku 5000 eksemplariga.

Kui 1990. aastate algul tuli meil igal sügisel Horisondi väljaandmisel puudu umbes sada tuhat krooni ja edasielamiseks hakkasime juba järgmise aasta tellimisrahasid „sööma“, siis „Universumiga“ päästsid Eesti astronoomid tookord Horisondi. Kes päästavad seekord?

 Rein Veskimäe, Horisondi toimetaja aastail 1967–2012

1977. aasta septembris peeti Tallinnas sümposium teemal „Universumi makrostruktuur“. Siia kogunes üle 160 maailma ehituse uurija 19 maalt. Üks nendest oli Cambridge'i astronoomia instituudi direktor Donald Lynden-Bell (vasakul), keda intervjueris Rein Veskimäe.